

DOI: 10.52363/2414-5866-2026-1-20

УДК 378.014.5:351.851

Ковтун Ірина, кандидатка наук з державного управління, доцентка, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
ORCID: 0000-0001-8530-8642

Россохатський Павло, кандидат наук з державного управління., НУЦЗУ, м. Черкаси
ORCID: 0000-0001-7295-0003

Kovtun Iryna, PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Administration, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

Rossokhatskyi Pavlo, PhD in Public Administration, Deputy Head of the Educational and Scientific Institute of Fire and Technogenic Safety, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy

ІНСТИТУЦІЙНА АВТОНОМІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

INSTITUTIONAL AUTONOMY OF UNIVERSITIES AS AN ELEMENT OF STATE EDUCATIONAL POLICY IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION REFORM IN UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню інституційної автономії університетів як ключового елементу державної освітньої політики в умовах реформування вищої освіти України. Метою статті є аналіз сучасного стану інституційної автономії вітчизняних закладів вищої освіти, виявлення суперечностей між задекларованими принципами автономії та реальною регуляторною практикою держави, а також обґрунтування напрямів вдосконалення державної освітньої політики у цій сфері. Методологію дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: системний аналіз, порівняльний метод, метод документального аналізу та структурно-функціональний підхід. Результати дослідження свідчать про наявність

суттєвої суперечності між законодавчо закріпленим принципом автономії закладів вищої освіти та посиленням регуляторного тиску з боку Міністерства освіти і науки України, зокрема через запровадження державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти за науковими напрямками відповідно до наказу МОН № 1485 від 21 жовтня 2024 року. Встановлено, що атестація за сімома науковими напрямками фактично формує новий механізм селективного державного контролю над науковою діяльністю університетів, що суперечить європейським стандартам інституційної автономії, закріпленим у документах ESG та Magna Charta Universitatum. У висновках обґрунтовано необхідність збалансування державного регулювання та інституційної автономії університетів шляхом переходу від контрольної-каральної до партнерської моделі взаємодії держави і закладів вищої освіти.

Ключові слова: інституційна автономія, державна освітня політика, заклади вищої освіти, регуляторний тиск, державна атестація, реформування вищої освіти, публічне управління, євроінтеграція, якість освіти, МОН України.

The article is devoted to the study of the institutional autonomy of universities as a key element of state educational policy in the context of the reform of higher education in Ukraine. The purpose of the article is to analyze the current state of institutional autonomy of domestic higher education institutions, to identify the contradictions between the declared principles of autonomy and the actual regulatory practice of the state, and to substantiate directions for improving state educational policy in this area. The methodology of the research comprises a set of general scientific and special methods: systems analysis, the comparative method, the method of documentary analysis, and a structural-functional approach. The results of the research indicate a significant contradiction between the legislatively enshrined principle of the autonomy of higher education institutions and the strengthening of regulatory pressure on the part of the Ministry of Education and Science of Ukraine, in particular through the introduction of the state attestation of scientific institutions and higher education institutions by scientific fields in accordance with Order of the Ministry of Education and Science No. 1485 of October 21, 2024. It has been established that attestation across seven scientific fields effectively forms a new mechanism of selective state control over the scientific activity of universities, which contradicts the European standards of institutional autonomy enshrined in the ESG documents and the Magna Charta Universitatum. The conclusions substantiate the need to balance state regulation and the institutional autonomy

of universities by transitioning from a control-and-punishment model to a partnership model of interaction between the state and higher education institutions.

Keywords: *institutional autonomy, state educational policy, higher education institutions, regulatory pressure, state attestation, higher education reform, public administration, European integration, quality of education, Ministry of Education and Science of Ukraine.*

Постановка проблеми. Інституційна автономія університетів є одним із фундаментальних принципів організації сучасної системи вищої освіти, що визначає здатність закладів вищої освіти самостійно формувати стратегію розвитку, визначати пріоритети наукової діяльності та приймати управлінські рішення без надмірного втручання держави. Водночас в умовах реформування вищої освіти України спостерігається парадоксальна тенденція: задекларувавши курс на розширення автономії університетів як один із ключових пріоритетів державної освітньої політики, держава одночасно посилює регуляторний тиск на заклади вищої освіти через запровадження нових механізмів контролю.

Особливої гостроти ця суперечність набула після прийняття наказу Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2024 року № 1485, яким запроваджено державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти за сімома науковими напрямками. Зазначений механізм фактично встановлює нову форму державного контролю над науковою діяльністю університетів, результати якого можуть суттєво впливати на їх статус, фінансування та можливості подальшого розвитку. При цьому питання відповідності такого підходу задекларованому принципу інституційної автономії та європейським стандартам організації вищої освіти залишається відкритим і потребує глибокого наукового осмислення з позицій публічного управління.

Проблема балансу між необхідністю державного регулювання системи вищої освіти та забезпеченням реальної інституційної автономії університетів є актуальною не лише для України. Однак в українському контексті вона набуває особливої специфіки, зумовленої одночасним впливом кількох чинників: євроінтеграційними зобов'язаннями щодо імплементації європейських стандартів вищої освіти, необхідністю підвищення якості та конкурентоспроможності університетів в умовах глобальних соціокультурних викликів, а також реаліями воєнного часу, що суттєво ускладнюють функціонування системи вищої освіти загалом. Все

це визначає актуальність і практичну значущість дослідження інституційної автономії університетів як елемента державної освітньої політики України.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика інституційної автономії університетів активно досліджується як у зарубіжній, так і у вітчизняній науці. Фундаментальний внесок у розробку типології автономії за організаційним, фінансовим, кадровим та академічним вимірами зробили Т. Естерманн та Т. Нокала в межах проекту Європейської університетської асоціації. М. Квек досліджував трансформацію моделей державного регулювання вищої освіти в контексті де-приватизаційних процесів. Серед українських дослідників питання автономії та врядування у вищій освіті комплексно висвітлено у колективній монографії В. І. Лугового, С. А. Калашнікової, О. М. Слюсаренко та Ж. В. Таланової, виданій Інститутом вищої освіти НАПН України. Водночас суперечність між регуляторною практикою МОН та принципом інституційної автономії в контексті державної атестації ЗВО за науковими напрямками залишається недостатньо дослідженою, що визначає наукову новизну статті.

Метою статті є аналіз інституційної автономії університетів як елемента державної освітньої політики України, виявлення суперечностей між задекларованими принципами автономії та реальною регуляторною практикою держави, зокрема в контексті запровадження державної атестації закладів вищої освіти за науковими напрямками, а також обґрунтування напрямів вдосконалення державної освітньої політики у напрямі збалансування державного регулювання та інституційної автономії університетів.

Виклад основного матеріалу. Інституційна автономія університетів є багатовимірним концептом, що охоплює сукупність прав і повноважень закладу вищої освіти самостійно приймати рішення у ключових сферах своєї діяльності без надмірного втручання держави. Відповідно до типології Європейської університетської асоціації, розробленої Т. Естерманном та Т. Нокалою, автономія університетів включає чотири виміри: організаційний — право самостійно визначати структуру управління та керівництво; фінансовий — право розпоряджатися коштами та диверсифікувати джерела фінансування; кадровий — право самостійно визначати умови найму та оплати праці персоналу; академічний — право визначати зміст освітніх програм, критерії прийому студентів та напрями наукових досліджень [7]. Ця типологія набула широкого визнання у світовій науці і стала стандартом для порівняльного аналізу рівнів університетської автономії у різних країнах, зокрема у межах Автономного скоркарду ЄУА [14]. Дослідження Філдена засвідчують, що глобальна

тенденція до розширення університетської автономії є стійкою і відображає зміну парадигми публічного управління вищою освітою від директивного контролю до регулювання через встановлення рамкових умов [10].

Нормативне підґрунтя інституційної автономії університетів на міжнародному рівні закріплено у Magna Charta Universitatum 2020, яка визначає автономію як необхідну умову виконання університетами своєї місії в суспільстві [13], та у Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти, які розглядають інституційну автономію як передумову ефективного забезпечення якості освіти [15]. Обидва документи наголошують на тому, що держава повинна забезпечувати університетам достатній рівень автономії для реалізації їх академічної місії, обмежуючи своє втручання встановленням загальних рамкових умов і вимог до підзвітності. Теоретичне осмислення автономії як наукової категорії, здійснене М. Тайтом, засвідчує, що дослідники послідовно розглядають її як необхідну умову інноваційного розвитку університетів та збереження академічної свободи [16].

В українському законодавстві принцип автономії закладів вищої освіти закріплено у статті 1 Закону України «Про вищу освіту», яка визначає автономію ЗВО як самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених законом [1]. Попри законодавче закріплення цього принципу, його практична реалізація в Україні залишається суттєво обмеженою внаслідок збереження традиційних механізмів централізованого державного управління університетами, що підтверджується аналізом євроінтеграційних процесів у вітчизняній вищій освіті [12]. Питання державного регулювання вищої освіти в умовах євроінтеграції досліджували В. С. Загорський та О. М. Ліщинська, встановивши, що гармонізація із європейськими стандартами потребує системного перегляду підходів до розподілу повноважень між державою та університетами [4]. Таким чином, законодавець прямо пов'язує автономію із самостійністю в організації наукової діяльності — саме тієї сфери, яка стала об'єктом нового регуляторного механізму МОН.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2024 року № 1485 запроваджено якісно новий механізм державного контролю над науковою діяльністю університетів — державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти за окремими науковими напрямками [2].

Атестація проводиться за сімома науковими напрямками: суспільним, аграрно-ветеринарним, природничо-математичним, інженерно-технологічним, біомедичним, гуманітарно-мистецьким та безпековим. Перша хвиля позачергової державної атестації розпочалась у грудні 2025 року відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2024 року № 465 [3].

Методика оцінювання, затверджена зазначеним наказом, є єдиною для всіх наукових установ та закладів вищої освіти і передбачає оцінку результативності наукової діяльності ЗВО за кожним науковим напрямом окремо на основі кількісних показників — публікаційної активності, цитованості, участі у міжнародних проєктах, залучення зовнішнього фінансування тощо [2]. При цьому результати атестації безпосередньо впливають на статус ЗВО та можливості його подальшого функціонування як наукової установи. З управлінської точки зору запровадження державної атестації за науковими напрямками є проявом посилення регуляторного тиску держави на університети саме у тій сфері, яка традиційно вважається ядром інституційної автономії — визначенні пріоритетів та організації наукових досліджень. Фактично МОН отримує інструмент селективного контролю, за допомогою якого може опосередковано впливати на наукову спеціалізацію університетів, визначаючи, які напрями є достатньо результативними, а які — ні. При цьому єдина методика оцінювання, яка не враховує специфіки окремих університетів, їх місії, регіонального контексту та стратегічних пріоритетів розвитку, фактично нівелює право ЗВО самостійно визначати напрями своєї наукової діяльності [9].

Показово, що запровадження цього механізму відбулося в умовах, коли українські університети й без того функціонують в надзвичайно складних умовах повномасштабної збройної агресії — евакуація, втрата матеріальної бази, відтік наукових кадрів, обмежений доступ до міжнародних ресурсів. В таких обставинах додатковий регуляторний тиск через обов'язкову атестацію за кількісними показниками наукової діяльності створює для університетів додаткові адміністративні навантаження, не підкріплені відповідними ресурсами та підтримкою з боку держави [3].

Запровадження державної атестації ЗВО за науковими напрямками актуалізує фундаментальну суперечність, що існує в системі публічного управління вищою освітою України між двома конкуруючими логіками: логікою державного контролю та підзвітності, з одного боку, і логікою інституційної автономії та академічної свободи — з іншого. Ця

суперечність не є унікально українською — вона притаманна більшості сучасних систем вищої освіти [11], однак в українському контексті вона набуває особливої гостроти через специфіку нормативного регулювання та реалії воєнного часу. Проблематику публічного управління освітньою сферою та його інституційного виміру у контексті цивілізаційного розвитку держави досліджував О. Ю. Оболенський, наголошуючи на необхідності переходу від адміністративно-командних до партнерських механізмів управління у публічній сфері [6].

З теоретичної точки зору в науці публічного управління існують дві конкуруючі концепції щодо ролі держави у регулюванні вищої освіти. Перша — концепція державного контролю — виходить з того, що університети як установи, що отримують публічне фінансування, мають бути підзвітними державі та суспільству щодо ефективності використання ресурсів і досягнення встановлених результатів. Друга — концепція інституційної автономії — наголошує на тому, що надмірний державний контроль руйнує академічну свободу, знижує інноваційний потенціал університетів та унеможлиблює їх ефективну адаптацію до динамічних потреб суспільства і ринку праці [7]. Сучасна європейська модель публічного управління вищою освітою намагається знайти баланс між цими двома концепціями через механізм «автономія в обмін на підзвітність» — університети отримують широкі повноваження самостійно визначати стратегію розвитку, натомість зобов'язуються звітувати перед суспільством про досягнуті результати через прозорі та зрозумілі механізми [15].

Аналіз методики державної атестації ЗВО за науковими напрямками засвідчує, що запропонований підхід суперечить цій європейській моделі одразу в кількох аспектах. Атестація здійснюється за єдиною методикою для всіх ЗВО незалежно від їх типу, місії та стратегічних пріоритетів, що означає однакову оцінку дослідницького університету світового рівня, регіонального університету із чітко вираженою прикладною спеціалізацією та педагогічного університету. Така уніфікація суперечить базовому принципу диференційованого підходу до управління різнорідними інституціями, закріпленому в документах Болонського процесу та рекомендаціях Європейської комісії щодо реформування систем вищої освіти [12]. Оцінювання наукової діяльності ЗВО за кількісними показниками публікаційної активності та цитованості без урахування якісних характеристик досліджень та їх суспільного значення відтворює добре відому в міжнародній науковій спільноті проблему «гри в показники» — ситуації, коли університети починають оптимізувати свою

діяльність не для досягнення реальних наукових результатів, а для покращення формальних індикаторів оцінювання. Це явище, описане в науковій літературі як «закон Гудхарта», здатне серйозно деформувати наукову культуру університетів та підмінити реальні дослідницькі пріоритети погонею за кількісними метриками [11].

Принципово важливим є питання наслідків атестації для інституційної автономії університетів. На відміну від механізму акредитації освітніх програм, який оцінює відповідність програм стандартам якості та безпосередньо пов'язаний із захистом інтересів студентів, державна атестація за науковими напрямками фактично встановлює державний контроль над визначенням наукових пріоритетів університетів. Університет, наукова діяльність якого за певним напрямом буде визнана недостатньо результативною, опиняється в ситуації регуляторного тиску щодо згорання або переорієнтації відповідних досліджень, що прямо обмежує академічний вимір інституційної автономії, закріплений як Законом України «Про вищу освіту» [1], так і Magna Charta Universitatum [13]. Варто звернути увагу і на процедурний аспект запровадження нового регуляторного механізму — наказ МОН № 1485 від 21 жовтня 2024 року був прийнятий та впроваджений у надзвичайно стислі терміни, при цьому університети опинились перед необхідністю подавати дані за тривалі ретроспективні періоди в умовах, коли значна частина наукової діяльності здійснювалась під час повномасштабної збройної агресії [2; 3].

В умовах, коли Україна задекларувала курс на євроінтеграцію та гармонізацію системи вищої освіти з європейськими стандартами, посилення централізованого державного контролю над науковою діяльністю університетів суперечить загальному вектору реформ. Дані Автономного скоркарду Європейської університетської асоціації засвідчують, що провідні університетські системи Європи рухаються у протилежному напрямі — до розширення інституційної автономії при одночасному посиленні вимог до прозорості та підзвітності [9]. Більшість країн ЄС відмовились від практики директивного визначення пріоритетів наукових досліджень університетів на користь конкурентних механізмів розподілу дослідницького фінансування, які дозволяють університетам самостійно визначати напрями наукової діяльності та конкурувати за ресурси на основі якості своїх дослідницьких пропозицій [8; 14].

Окремої уваги заслуговує питання співвідношення державної атестації за науковими напрямками з іншими існуючими механізмами оцінювання діяльності університетів. В Україні вже функціонують механізми акредитації освітніх програм через Національне агентство із

забезпечення якості вищої освіти, інституційного аудиту ЗВО, а також система рейтингування університетів. Запровадження ще одного інструменту оцінювання без чіткого визначення його місця в загальній архітектурі державного регулювання вищої освіти та без усунення ризиків дублювання функцій свідчить про відсутність системного підходу до формування регуляторної політики у цій сфері [4; 6].

Вдосконалення державної освітньої політики у сфері забезпечення інституційної автономії університетів потребує системного підходу. Сучасна регуляторна практика МОН відтворює логіку контрольної-каральної моделі, тоді як європейська практика публічного управління вищою освітою свідчить про ефективність партнерської моделі, за якої держава та університети є рівноправними учасниками діалогу [7; 9]. Партнерська модель передбачає спільне визначення пріоритетів розвитку вищої освіти та науки, прозорі механізми узгодження інтересів держави та академічної спільноти, а також відмову від односторонніх регуляторних рішень на користь консультативних процедур із залученням університетів до розробки нормативних актів. Вдосконалення державної освітньої політики має передбачати розробку диференційованих підходів до оцінювання наукової діяльності університетів з урахуванням їх інституційного профілю — дослідницькі університети, університети прикладного спрямування та регіональні університети з відповідними критеріями оцінювання для кожного типу [9; 14].

Світовий досвід публічного управління наукою засвідчує, що найефективнішим механізмом підвищення якості університетських досліджень є конкурентний розподіл дослідницького фінансування на основі якості дослідницьких пропозицій, а не директивний контроль з боку держави [10]. В Україні цей підхід частково реалізується через Національний фонд досліджень, однак його масштаб залишається недостатнім. Розширення фінансування та повноважень Національного фонду досліджень при одночасному скороченні прямого регуляторного контролю МОН над науковою діяльністю університетів могло б стати ефективним кроком до збалансування державного регулювання та інституційної автономії [5]. Методика державної атестації потребує суттєвого вдосконалення у напрямі включення якісних індикаторів — участі у міжнародних дослідницьких мережах, внеску у розробку державної політики на основі наукових досліджень, трансферу технологій та підготовки докторів філософії як показника відтворення наукового потенціалу, а також коригуючих коефіцієнтів для університетів, що зазнали суттєвих втрат внаслідок бойових дій або вимушеної евакуації [2].

Аналіз чинного законодавства засвідчує, що попри законодавче закріплення принципу автономії ЗВО, відсутні ефективні механізми захисту цього принципу від звуження через підзаконні нормативні акти [1]. Наказ МОН № 1485 є яскравим прикладом ситуації, коли підзаконний акт фактично обмежує академічний вимір автономії, прямо гарантований законом. Для усунення цієї проблеми доцільно запровадити обов'язкову оцінку регуляторного впливу нових нормативних актів у сфері вищої освіти на інституційну автономію університетів, яку мало б здійснювати незалежне від МОН агентство або Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти з обов'язковим залученням представників університетської спільноти [6]. Реалізація запропонованих напрямів вдосконалення державної освітньої політики дозволить сформулювати якісно нову модель взаємодії держави та університетів, засновану на принципах партнерства, диференційованого підходу та поваги до інституційної автономії, що відповідатиме європейським стандартам публічного управління вищою освітою [13; 15].

Висновки. Інституційна автономія університетів є не привілеєм академічної спільноти, а необхідною умовою ефективного виконання університетами їх суспільної місії. Без достатнього рівня автономії університети перетворюються на виконавців державних директив, втрачаючи здатність до інноваційного пошуку, критичного мислення та випереджального реагування на суспільні виклики — саме ті якості, які відрізняють університет від звичайної освітньої установи. Це теоретичне положення, добре відоме у світовій науці публічного управління, набуває особливої актуальності в українському контексті, де система вищої освіти стоїть перед необхідністю одночасного вирішення надзвичайно складних завдань — євроінтеграції, повоєнного відновлення та підвищення глобальної конкурентоспроможності.

Запровадження державної атестації ЗВО за науковими напрямами відповідно до наказу МОН № 1485 від 21 жовтня 2024 року є показовим прикладом регуляторного парадоксу в державній освітній політиці України: держава одночасно декларує розширення автономії університетів як пріоритет реформ і запроваджує нові механізми централізованого контролю над їх науковою діяльністю. Цей парадокс не є випадковим — він відображає глибоку інституційну суперечність між успадкованою від радянської доби культурою державного управління освітою, орієнтованою на директивний контроль, та задекларованим курсом на побудову автономної університетської системи європейського типу. Подолання цієї суперечності є одним із ключових завдань реформування

публічного управління вищою освітою України і потребує не косметичних змін окремих нормативних актів, а системного переосмислення самої філософії державного регулювання університетської діяльності.

Аналіз методики державної атестації виявив системні вади, що роблять її проблематичною з точки зору принципів ефективного публічного управління. Уніфікованість підходу, що не враховує різноманітність типів і місій університетів, орієнтація переважно на кількісні показники, що створює ризики деформації наукової культури відповідно до добре відомого у науці «закону Гудхарта», а також відсутність коригуючих механізмів для університетів, що функціонували в умовах збройного конфлікту — все це ставить під сумнів як справедливість оцінювання, так і його реальну управлінську цінність. Показово, що атестація запроваджується в умовах, коли українські університети й без того несуть колосальне навантаження воєнного часу, а додатковий регуляторний тиск без відповідної ресурсної підтримки лише поглиблює інституційну кризу вищої освіти.

Порівняльний аналіз засвідчує, що Україна рухається у протилежному напрямі відносно загальноєвропейської тенденції у сфері регулювання університетської науки. Тоді як більшість країн ЄС відмовляються від практики директивного визначення наукових пріоритетів університетів на користь конкурентних механізмів розподілу дослідницького фінансування, Україна запроваджує новий інструмент централізованого оцінювання та контролю. Це створює ризик подальшого відставання вітчизняної системи вищої освіти від європейських стандартів саме тоді, коли євроінтеграційний курс вимагає прискореного наближення до них. Дані Автономного скоркарду Європейської університетської асоціації переконливо свідчать про те, що рівень інституційної автономії університетів позитивно корелює з якістю досліджень та позиціями університетів у міжнародних рейтингах — факт, який українським регуляторам варто брати до уваги при формуванні освітньої політики.

Вдосконалення державної освітньої політики у сфері забезпечення інституційної автономії університетів потребує переходу від контрольної-каральної до партнерської моделі взаємодії держави і університетів, запровадження диференційованих підходів до оцінювання відповідно до інституційного профілю ЗВО, розширення конкурентних механізмів розподілу дослідницького фінансування через Національний фонд досліджень та інституційного зміцнення механізмів захисту автономії від звуження підзаконними нормативними актами. Питання балансу між державним регулюванням та інституційною автономією університетів не

має остаточного вирішення — це перманентний процес пошуку оптимуму між суспільними очікуваннями щодо підзвітності університетів та необхідністю збереження академічної свободи як умови наукового прогресу. Україна сьогодні стоїть на роздоріжжі: вибір між контрольньо-каральною та партнерською моделлю публічного управління університетами визначить не лише якість вищої освіти на найближчі роки, але й здатність країни сформувати конкурентоспроможну наукову систему, здатну відповідати на виклики повоєнного відновлення та глобальної конкуренції знань.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.10.2024 № 1485 «Про державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-derzhavnu-atestatsiiu>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2024 № 465 «Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2024-%D0%BF>
4. Загорський В. С., Ліщинська О. М. Державне регулювання вищої освіти в умовах євроінтеграції. *Державне управління: теорія та практика*. 2020. № 2. С. 45–54.
5. Калашнікова С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.
6. Оболенський О. Ю. Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2014. № 2. С. 61–74.
7. Estermann T., Nokkala T. University Autonomy in Europe I: Exploratory Study. Brussels : European University Association, 2009. 72 p.
8. Estermann T., Pruvot E. B. University Autonomy in Europe II: The Scorecard. Brussels : European University Association, 2011. 60 p.
9. European University Association. University Autonomy in Europe: Autonomy Scorecard 2023. Brussels : EUA, 2023. URL: <https://eua.eu/resources/publications/autonomy-scorecard.html>
10. Fielden J. Global Trends in University Governance. *World Bank Education Working Paper*. 2008. № 9. 52 p.

11. Kwiek M. De-privatization in higher education: a conceptual approach. *Higher Education*. 2017. Vol. 74. № 2. P. 259–281.
12. Luchinskaya D., Ovchynnikova O. Changes in Ukrainian higher education policy in the context of European integration. *European Education*. 2011. Vol. 43. № 4. P. 57–75.
13. Magna Charta Universitatum 2020. Bologna : Observatory Magna Charta Universitatum, 2020. URL: <https://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/mcu-2020>
14. Pruvot E. B., Estermann T. University Autonomy in Europe III: The Scorecard 2017. Brussels : European University Association, 2017. 84 p.
15. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels : ENQA, 2015. URL: https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
16. Tight M. Theory development and application in higher education research: Autonomy. *Journal of Educational Administration and History*. 2019. Vol. 51. № 1. P. 68–85.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 № 1556-VII [Law of Ukraine «On Higher Education» dated 01.07.2014 No. 1556-VII]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21.10.2024 № 1485 «Pro derzhavnu atestatsiiu naukovykh ustanov ta zakladiv vyshchoi osvity» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 21.10.2024 No. 1485]. <https://mon.gov.ua/npa/pro-derzhavnu-atestatsiiu>
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.04.2024 № 465 «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia derzhavnoi atestatsii» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 26.04.2024 No. 465]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2024>
4. Zahorskyi, V. S., & Lishchynska, O. M. (2020). Derzhavne rehuliuвання vyshchoi osvity v umovakh yevrointehratsii [State regulation of higher education in the context of European integration]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, 2, 45–54.
5. Kalashnykova, S. A. (2010). *Osvitnia paradyhma profesionalizatsii upravlinnia na zasadakh liderstva* [Educational paradigm of management professionalization based on leadership]. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka.
6. Obolenskyi, O. Yu. (2014). Publichne upravlinnia: tsyvilizatsiinyi trend, naukova teoriia i napriam osvity [Public administration: civilizational

trend, scientific theory and direction of education]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, 2, 61–74.

7. Estermann, T., & Nokkala, T. (2009). *University autonomy in Europe I: Exploratory study*. European University Association.

8. Estermann, T., & Pruvot, E. B. (2011). *University autonomy in Europe II: The scorecard*. European University Association.

9. European University Association. (2023). *University autonomy in Europe: Autonomy scorecard 2023*.
<https://eua.eu/resources/publications/autonomy-scorecard.html>

10. Fielden, J. (2008). Global trends in university governance. *World Bank Education Working Paper*, 9, 1–52.

11. Kwiek, M. (2017). De-privatization in higher education: A conceptual approach. *Higher Education*, 74(2), 259–281. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0047-3>

12. Luchinskaya, D., & Ovchynnikova, O. (2011). Changes in Ukrainian higher education policy in the context of European integration. *European Education*, 43(4), 57–75.

13. Magna Charta Universitatum 2020. (2020). Observatory Magna Charta Universitatum. <https://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/mcu-2020>

14. Pruvot, E. B., & Estermann, T. (2017). *University autonomy in Europe III: The scorecard 2017*. European University Association.

15. Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG). (2015). ENQA. https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf

16. Tight, M. (2019). Theory development and application in higher education research: Autonomy. *Journal of Educational Administration and History*, 51(1), 68–85. <https://doi.org/10.1080/00220620.2018.1510893>

Фінансування. Це дослідження не отримувало зовнішнього фінансування. Використання ШІ. При підготовці цієї статті штучний інтелект не використовувався. Автор несе повну відповідальність за зміст статті.

Подяки. Автор не має подяки.

Отримано: 05.05.2026

Прийнято: 27.05.2026

Опубліковано: 22.06.2026